

Bahtiyar Vahapzade

Nizamettin ONK

Bakü'de uçaktan inince hava limanından telefon edip gönlünü aşındırdığım, büyük şâir Bahtiyar Vahapzade'dir. Merak ettiniz mi bilmem, alelacele aradığımı?

Şâir Bakü'de oturur. Azerbaycan Devlet Üniversitesi'nde profesör öğretim üyesidir. Birçok cemiyetin de yöneticisidir. Onu Bakü'de bulmak çetindir; doğduğu şehir Şeki'ye gitmiş olabilir. Yahut da gitmeye hazırlanıyordur. Şâirin orada neş'eli bir bahçesi vardır. Tatilin, dinlenme zamanını orada geçirir.

Vahapzade, samimîdir, hassastır, ince duyguludur. Dost canlı, içtenlik doludur. Onu duymak, onu anlamak yere göğe sığmaz...

Değme hanımlara taş çıkartacak derecede marifetli, nefis mahallî yemekleriyle konuşunu ağırlamak zahmetine katlanan eşi Dilâre Hanım, büyük şâiri daha da sevdirmektedir. Öğretmen olduğu hâlde ev işlerini de kendisi yapar. Bakü'ye her gittiğimizde defalarca bu ailenin konuğu oluyorduk. Kars'ta, Iğdır'da yediğimiz ve koyun etiyle yağ, nohut, sarı kök, patatesten yapılan bozbaş, burada daha bir lezzetli olur nedense.

Vahapzade yalnız bırakmaz bizi. Birçok dostlar, "Hoş geldiniz!" diyerek gözden irak olurken, bu büyük şâirin her an telefonu çalar. Arabası, şoförüyle aratır. Ne var ki, Bakü'ye olan sevgim, uzaklara, Şeki'ye, Kuba'ya, Şirvan'a gitmeme müsaade etmez. Tanışmak, konuşmak, edebî çevrede sohbet etmek, önce tanıştığım kişilerle bir arada olmak gerektir. İki üç hafta elbette azdır Bakü için...

Azerbaycan'a şöyle derler: "Bahtiyar Vahapzade ve (büyük ses sanatkârı) Zeynep Hanlarova'yı size vermişiz!" Türk milletinin bu büyük şâiri ne çok sevdiğine işaret ediyorlar.

Ülkemiz, büyük şâirimizi, Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Orhan Seyfi gibi şâirlerin bir devamcısı olarak görmektedir.

İstanbul'da 1. Büyük Kitap Fuarı (Ekim 1987) dolup taşarken, on binlerce Türk'ün alkışlarına mahzar

olan Vahapzade sert konuşuyordu: "Ben Yunus Emre ve Fuzulî'nin dilini anlıyorum. Siz dilinizi yitirmişsiniz. Bir millet dilini nasıl değiştirir? Yazdıklarınızı anlamayan halk, sizi niçin okusun? Dili bozmak, yenilik değil, en büyük eksikliklerdir. Siz kökünüzdü kopmuşsunuz. Geçmişine kurşun atanın, geleceğine gülle (top) atarlar!" (Tercüman gazetesi, 25 Ekim 1987-İstanbul).

Yetmiş milyonun üstünde Türk'ün sinesinde yara açan bu sözler, acı gerçeklerin ifadesiydi. Vaktiyle Türk Dil Kurumu'nun Türkçe üzerindeki oynamalarıyla bıraktığı olumsuz izler, yurdumuz dışında da hoş karşılanmazdı.

Mahmut oğlu Bahtiyar Vahapzade, 16 Ağustos 1925 tarihinde Şeki'de dünyaya geldi. 1934'te bütün ailesiyle birlikte Bakü'ye geldi. Burada orta öğreniminden sonra girdiği Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesinden 1947'de mezun oldu. 1951'de aynı fakültede asistan oldu. Samet Vurgun üzerine hazırladığı tezle edebiyat/filoloji ilimleri doktoru oldu. Vefatından önce aynı fakültede Muasır Azerî Edebiyatı Profesörüydü.

Vahapzade, 13 Eylül 1944'te Edebiyat gazetesinde çıkan "Yaşıl çemen ağaç altı", "Bir de ki tünd çay" şiirleriyle Samet Vurgun'un dikkatini çekmiş, Azerbaycan Yazıçılar İttifakı'na tavsiye edilmişti. O, bu minnet borcunu, "Men ona borçluyam" deyişinde kısaca açıklar.

Vahapzade'nin şiir dünyasına gelince, serbest şiire, vezinsizliğe ilgi duymazdı. Hece ölçüsüyle yazardı. Aruzu da başarıyla kullanmıştır. Onu göre, geçmişten gelen tecrübelerle yeni şiir güçlenmiştir. Klasik edebiyatımız, bugünün ışığıdır. Şiir, bütün varlıklar gibi her şâirin bir yenilik getirmesiyle gelişti, olgunlaştı. İnsan yüreğini kökten salladı; toplum gelişmesinde yerini aldı. Her geçen gün de kuvvetle ulusunu, elini aydınlattı.

Şâir, geçmişle bağı olmayan şiirin, halk içinde yeri olamayacağı, san'at dünyasında kupkuru ifadeden ibaret kalacağı kanaatindedir. Onun gönlünü Nizamî, Yunus Emre, Mevlâna, Nesimî ve Karacaoğlan vb. okşar.

Bahtiyar Vahapzade, Yunus Emre için yazdığı içli şiiri, 23 mart 1986'da Bakü'de bana verince, büyük mutluluk duydum. İstanbul'da çıkan Türk Edebiyatı dergisinde 1986 yılında yayınlattığım bu deyiş büyük ilgi toplamıştı.

*Bir yerde olup, bes niye min yerde o doğdu?
Eşkinden yanırken yeniden bir de o doğdu!
Şeirindeki hikmetli satırlarda o doğdu.*

*Bir yerde ölüp, bes niye min yerde mezarı?
Her gün gazılır, çünkü gönüllerde mezarı,
Otlarda, çiçeklerde ve güllerde mezarı.*

*Efsane mi, gerçek mi? Bu insan nasıl insan?
Varlığı sesidir. Kopmuş o Türk'ün kopuzundan.*

Vahapzade'nin güzel şiirleri yanında nesirleri de akıcıdır. "Dede Korkut" çalışması hazinedir. O, (M. Seyidov gibi) iki ad vermenin Türklerde, halkına, vatanına, istiklâline yönelmeyi, bunun ikincisini bin yıllar ötesinden gelen sosyal gayreti sonucu edinildiğine temas eder. "Korkut" kelimesinin etimolojisinde, "Kor/gor" ve "kud" adlarının birleşmesinden vücut bulduğunu açıklar. Kor/gor, kuvvetli, yiğit; gud, mutluluk, bereket, şanstır der. (İğdir'da, yiyecek az olursa, "Ye, midende gut (bereke) olsun!" denilmektedir.)

Vahapzade, geçmişten söz ederken aslına bağlılığa önem vermektedir. İslâmiyete dek, Tuğrul, Çiçek, Yasemin, Altay, Bayındır, Beyrek, Akgül, Banu Çiçek, Uruz, Çağatay, Taşdemir, Sevil, Yaşar, Aydın, korkmaz adları alınırdı. Bu, sürüp gitmelidir, demektir.

En tehlikeli zamanda Devlet Tiyatrosunda binlerce seyirci önünde şöyle sesleniyordu:

"Halkın talebi çoktur. En mühim taleplerden biri Azerbaycan diline, tarihine, medeniyetine aittir. Buyurun kabullenelim. Eğer kabul etmezsek halk bizimle başka dille (şekilde) konuşacaktır. Dilimizin başına oyunlar açmışız. Bundan kırk yıl, elli yıl evvelde, uzun yıllar boyu devlet dairelerinde Azerbaycan halkının dili işlenmemiş... Acaba bu halkın dili yok muydu?

Vaktiyle Latin Dili adlı şiirimi yazmıştım. Diyordum ki, yeryüzünde Latin dilinde konuşan halk yoktur. Ama dil devam ediyor. Öyle halklar var ki kendi yaşıyor, dilini ise öldürmüşler. Bu şiir yüzünden başıma çok musibetler getirdiler. Sen Dili şiirimde demiştim ki:

Ey doğma dilinde danışmağı özüne ar bilen fasonlar, edebazlar!

*Ruhunuzu ohşamın koşmalar, telli sazlar...
Bunlar goy benim olsun,
Ancah veten çöreği size ğenim olsun.*

Ğenim olmadı (çarpmadı). Böyleleri vasife başına çıktılar (yüksek mevkilere getirildiler). Halkı çok ezdiler, yani halkın dilini, tarihini, medeniyetini...

Bir halkın alfabesi kaç defa değiştirilebilirmiş? Bir halkın tarihini kaç defa değiştirmek olurmuş? Kâh Midyalı oluyoruz, kâh Arap oluyoruz, kâh Fars'ın süpürüntüsü...

Kardaş, böyle olmaz! Bu halkın adı var. Halka, kendi adını bile söylemeye müsaade etmediler. Buyurun! Bir defa kat'iyetle söyleyim: halkımız Türk halkıdır. Azerbaycan Türküdür bu halk!"

Büyük şair, uzun mücadele içinde yılmadan, yorulmadan Türk'ün büyüklüğünü savundu. Millî duygulara, millî birliğe, dil bütünlüğüne, kardeşliğin gücünden esinlenerek varlığı, yüceliği muhafaza etmeye önem veriyordu.

Bahtiyar Vahapzade, 13 Şubat 2009'da hayata gözlerini yumdu. Bakü'de büyük devlet töreniyle toprağa verildi. Allah rahmet eylesin ●

Onk, Bakü'de Vahabzade'yle (1983).

HASRET

Üstad Şehriyar'a

Çektik, çekirik biz ki, yüz ilden beri hesret
Dönderdi garanlıklara gündüzleri hesret.

Üstad mene şiiriyle selâm gönderebildi,
Kim koydu yanan gözlere od, gözleri hesret.

"Bir Halka adaletle!" dèye divane çağırısın,
Ahlardan oyanmış yanan ulduzları hesret.

Şiirindeki, şimşekden od almış deli könlüm,
Bir şimşeğe dönderdi zarif sözleri hesret.

Sabir dedi: "Bî-gayret olur ağlayan insan!"
Tarihde zebun etdi emelsizleri hesret.

Öz hakkına bigâne olan behtiyar olmaz,
Çapmış, talamış daima dilsizleri hesret.

Hem kafiyedir adlarımız, Şehriyar üstad!
İnsaf mı ayırsın bu kadar bizleri hesret?

Ocak-1980

MENİM ANAM

Savadsızdır,
Adını da yazabilirim
Menim anam...
Ancag mene,
Say öğredip,
Ay öğredip,
İl öğredip;
En vacibi:
Dil öğredip
Menim anam...

Bu dil ile tanı mışam
Hem sevinci,
Hem gamı.

Bu dil ile yatarmışam
Her şiirimi,
Her nağmemi.
Yoh men hêcem,
Men yalanam,
Kitap kitap sözlerimin
Müellifi benim anam...

